

Primārais ir sajūtas. Saruna ar 'Purvīša balvai' nominēto mākslinieku Artūru Riņķi

Legēndārs ar saviem kinētiskajiem objektiem, mākslinieks Artūrs Riņķis ir personība, kas lielāko mūža daļu ieguldījis Latvijas mākslā. Ilgo gadu darbs atzinīgi novērtēts un šogad Artūrs Riņķis ir viens no astoņiem prestižā apbalvojuma "Purvīša balva 2015" kandidātiem.

Viņš balvai izvirzīts par darbu "Pulsārs Q 19" izstādē "Saules sistēmas perspektīva", kā arī par pēdējo divu gadu radošo darbību mākslas dārzā "Nekurienes vidū". Viņš bija gatavs dalīties savās domās par mākslas objektu radīšanas procesu.

Jūs labi pārzināt Latvijas mākslas vidi. Kā Jūs vērtējat, kas laika gaitā mainījies Latvijas mākslas ainā?

Pēc maniem subjektīvajiem novērojumiem laika posmā no deviņdesmitajiem gadiem līdz šodienai galvenokārt ir mainījusies mākslas vides vienotības sajūta. Mākslinieku savienība vairs nav kā konsolidējošs faktors, novērojama izteikta grupu veidošanās. Tas, protams, neizslēdz spilgtu personību veidošanos, bet tomēr pietrūkst tās kopējās mākslinieku cunftes sajūtas.

Domāju, ka šobrīd jaunajiem māksliniekiem ir grūtāk. Noteikti negribētu teikt, ka sliktāk, taču sarežģītāk, jo ir grūtāk sevi realizēt. Daži no mākslas aiziet, bet nu bija jau arī mūsu laikā situācija, ka daudzi mākslinieki pārkvalificējās; tie, kas nevarēja vai negribēja. Tā vienmēr bijusi tāda dabiskā atsijāšanās.

Vai šobrīd Jums mākslas vide nešķiet pārāk piesātināta?

Jauniem māksliniekiem noteikti. Taču jāsaka, ka mākslinieks jau pēc savas dabas un būtības ir indivīds un vairāk vai mazāk unikāls. Līdz ar to viss šajā mākslas vidē ir atkarīgs no mākslinieka dabas dotumiem, spējām, idejām un novitātes meklējumiem. Svarīgākais ir atrast kaut ko savu, kaut ko, kas vēl nav bijis un, neatlaidīgi to attīstot, iekarot savu nišu.

Esat privāta mākslas dārza "Nekurienes vidū" idejas autors un realizētājs. Kā dzima ideja par šo mākslas dārzu? Kāpēc šim darbam izvēlēja tieši Jūsu lauku sēta "Vijolītes"?

Sākumā nekādas domas par mākslas dārzu nebija, mēs ar ģimeni šeit vienkārši gribējām izrauties no gaisa ziņā vispiesārņotākās vietas Rīgā, pie Dailes teātra.

Kad atradām šo lauku māju, tad tīri eksistenciālā ziņā mēs šo teritoriju sākumā iekopām ekoloģisko lauksaimniecības produktu audzēšanai. Bet tad vienā rudenī bija klikšķis - kāpēc gan šeit nevarētu radīt mākslas dārzu? Tajā brīdī bija fantastiska sajūta, un likās, ka manī sākas pilnīgi jauns posms. Tad es zem ozola vienkāršas pudeles veidā ieraku kapsulu ar uzrakstu "Te taps mākslas dārzs". Tas bija vēstījums pašam sev, lai no šīs domas neatkāptos.

Tā arī 1996. gadā kopā ar dzīves biedri Ināru, arī mākslinieci, un dēliem sākām veidot mākslas dārzu. Tā bija saspēle - dabas objekti kopā ar manis radīto. Šeit jau no paša sākuma bija tas, ko mēs meklējām, - neatkarība, miers un svaigs gaiss.

Kāda ir šī mākslas dārza galvenā ideja?

Mākslas dārzā viss notiek tumsā, jo visi objekti ir gaismu nesoši. Tur kopā saplūst pati daba, zvaigžņotā debess, smaržas un skaņas. Tā ir summa. Un jāsaka, ka lielākā daļa apmeklētāju arī tiek ievilkta šajā alternatīvajā mākslas vidē. Dārza apskate ir kā rituāla procesija. Rezultātā - lai kādas arī negatīvas domas cilvēku tajā brīdī nomāktu, tās pamazām izgaist. Ļoti interesanti ir redzēt šo attīrīšanos, jo cilvēks saņem to, ko vēlēties - šeit valdošo mieru, apkārtējo dabu un estētisko baudījumu. Cilvēki no šejienes aizbrauc apskaidroti, varbūt pat laimīgi. Šīs sajūtas pierāda neskaitāmi ieraksti mūsu viesu grāmatās, kur redzama cilvēku iztēle, asociatīvā domāšana, kas sniedz iedvesmu maniem tālākajiem darbiem. Šis process ir tāds savdabīgs enerģijas apmaiņas akts. Jāsaka, ka dārza idejas pamatā ir psihorelaksējošas vides radīšana. Šajā mākslas vidē negatīvais zaudē enerģiju, cilvēks piesātinās ar pozitīvo un gaišo. Mākslas darbi šeit zināmā mērā skar ne tikai cilvēka redzi un ausi, bet arī zemapziņas slāņus.

Jūsu novērojumi - kas ir "Vijolišu" apmeklētāji, kā viņus varat raksturot?

Jāpiemin, ka sākumā šis dārzs tika veidots pašiem sev un draugiem, taču ziņas ātri vien aizgāja plašumā. Šobrīd gadā šo vietu apmeklē apmēram 400 interesentu, un varu teikt, ka nav kontinenta pasaulē, no kurienes kāds nebūtu pie manis ieradies. Un jāsaka, ka visi apmeklētāji ir tikpat dažādi kā akmeņi manā instalācijā "Cilvēku galaktika."

Esat viens no astoņiem Purvīša balvas kandidātiem - ko Jums tas nozīmē?

Vienu brīdi tas likās pilnīgi nereāli, bet, ja tā tiešām ir izlemts, tas sniedz gandarījumu par visu veikto mākslas laukā. Gandarījums, neviltots prieks un arī pagodinājums, ka manis ieguldītais darbs ir novērtēts.

Balvai esat izvirzīts par darbu "Pulsārs Q 19" - kāds ir šī darba konceptuālais balsts?

Šajā darbā izteikta ideja par ārpuszemes augstākā saprāta infrastruktūras veidošanos mūsu Saules sistēmā. Tā ir tāda ne-zinātniska doma, kuras pamatā ir manis paša sacerēts stāsts, kas radās labā noskaņojumā, mierīgā gaisotnē. Mājās krāsniņā sprakšķēja malka un radās stāsts par filipīniešu astronautu Tauli Magbanua un ārpuszemes civilizācijas klātbūtni mūsu Saules sistēmā. Šī stāsta ietekmē radās objekts "Pulsārs Q 19" un stāsts par to jau tiek uztverts gluži kā realitāte.

Cik Jūsu paša domu pasaulē ir būtiska šī Visuma/kosmosa tēma?

Šī tēma mani interesē jau kopš agras bērnības. Es atceros to pirmo momentu, kad es, mazs puika būdams, vakaros stāvēju tumsā un skatījos zvaigžņotajā debesī. Mans skats klīda arvien tālāk un tālāk, un radās jautājums: "Kas ir vēl tālāk? Kas ir aiz tā visa?" Šis jautājums, uz ko patiesībā neviens tā arī nav atbildējis un nevarēs atbildēt, manī ir bijis vienmēr dzīvs. Man mājās ir visa iespējamā zinātniski-fantastiskā literatūra par šo tēmu. Patiesību sakot, visu mūžu tā man ir gājusi blakus. Visums mani interesē arī tagad un dažos darbos to var nojaust. Līdztekus Visuma tēmai man ir ļoti svarīga mūzika. Pēc dabas esmu sinestēts, mūzika manī rosina iztēli, īpaši New Age mūzika, kas modelē tēlus un to transformācijas.

Vai mākslas baudītājam ir būtiski saprast to, kādu domu mākslinieks darbā ielicis, vai labāk, ja katrs var dzīvot pats ar savu priekšstatu un iespaidiem, nedomājot par citiem?

Pie mākslas darbiem ir īsas trīsriņdes - "haikas", kurās iecentrēta galvenā doma. Tās ir uz asociatīvo domāšanu vedinošas rindas, kas rosina skatītāju apjaust sevi, savu vietu šai Visumā, kā tā daļu. Un jāsaka, ka es ar katru savu mākslas darbu gribu iekustināt cilvēku ne tikai domāšanas, bet arī sajūtu virzienā. Es nezinu, kuru autoru es tagad citēju, bet šiem vārdiem es ticu: "Primārais ir sajūtas. Tās ir objektīvākais mākslas indikators." Kādu dienu es šos vārdus iekalšu arī akmenī savā mākslas dārzā.

Vai Jums lielāku baudu sniedz radīšanas process vai rezultāts?

Lielākais prieks ir ideja, kas parasti rodas piecu sekunžu laikā. Ja to nevaru satvert 5 minūtēs, tā izgaist. Bet šī piecu sekunžu ideja parādās ārkārtīgi pēkšņi, kā uzliesmojums, kurā es jau redzu visu objektu, tā gaismas, skaņas, izpildījumu. Bieži sanāk šīs idejas arī nosapņot, tas ir tāds mistisks process.

Nemot vērā Jūsu briedumu, vai Jums joprojām ir autoritātes mākslā?

Ir kāda autoritāte, kas mani aizgrāba jau ārkārtīgi sen, kad es vēl dienēju armijā. Tajā laikā bija krievu izdevumi, kur pēdējās lappusēs vienmēr bija kāds pastāsts par Rietumu civilizāciju, tās elkiem, slavenībām, aktieriem. Šīs lappuses man bija kā tīra ūdens malks. Izdevumos bija vairākas publikācijas par Salvadoru Dali, bet nebija publicētas fotogrāfijas, tikai teksts. Pēc šiem tekstiem es iztēlojos viņa gleznas un zīmēju skices, kādas tās varētu izskatīties. Kad beidzot redzēju Dalī gleznas, tad manās skicēs bija saskatāma neapšaubāmā līdzība. Man nozīmīga autoritāte ir arī Leonardo da Vinči. Mākslas jomā tās arī būtu galvenās autoritātes, taču ir vēl kāda personība, kas mani pēdējos gados saviļņo. Tas ir Džeims Kamerons. Par viņu esmu sajūsmā. Viņš iedvesmo radīt mākslas dārzā neparastu atmosfēru.